

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1923 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Linköpings domkyrka från erläggande av ränta under vissa år å två statslån.

Genom en till riksdagen avlåten, den 2 mars 1923 dagtecknad proposition nr 103 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva Linköpings domkyrka befrielse från erläggande av den på 16 år belöpande ränta å riksgäldskontorets kapitalfordran hos domkyrkan för två till domkyrkan utlämnade lån sådan denna kapitalfordran befann sig beträffande det ena lånet den 5 januari och beträffande det andra den 14 februari 1906.

I åberopande statsrådsprotokollet erinrar departementschefen till en början, att 1876 års riksdag på Kungl. Maj:ts framställning beviljat ett extra anslag av 68,500 kronor till restaurering av tornbyggnaden å Linköpings domkyrka. Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till riksdagen hade närmast föranletts av en skrivelse från länsstyrelsen och domkapitlet i Linköping, vari dels meddelades, att till förfogande för nämnda restaureringsarbete stodo enskilda bidrag till belopp av 92,881 kronor 20 öre, att Linköpings domkyrkoförsamling utfäst sig att erlægga 30,000 kronor, samt att domkyrkan syntes kunna genom upptagande av ett lån själv svara för 30,000 kronor, men icke något därutöver, dels ock hemställdes om anslag av statsmedel till visst, för ändamålet ytterligare erforderligt belopp.

Sedan därefter framställning gjorts om beviljande åt domkyrkan av förberörda lån å 30,000 kronor, i samband varmed upplystes, bland annat, att en oförutsedd kostnad under tornbyggnadsarbetets fortgång upp-

stått därigenom, att kyrkans gavelvägg åt tornsidan måst ommuras, anvisade på Kungl. Maj:ts framställning 1882 års riksdag för fullbordande av tornbyggnaden å Linköpings domkyrka jämte därmed i sammanhang stående arbeten å riksgäldskontorets stat för år 1883 ett belopp av 30,000 kronor såsom lån att av domkyrkan återgäldas med en årlig annuitet av fem procent å den ursprungliga lånesumman, av vilken annuitet skulle beräknas fyra procent ränta å det vid varje likvid återstående oguldna kapitalbeloppet och återstoden anses såsom kapitalavbetalning.

I skrivelse den 1 december 1886 anmälde härefter domkyrko-styrelsen att, utöver vad i det ursprungliga kostnadsförslaget upptagits, åtskilliga arbeten å tornbyggnaden måst verkställas, enär de prövats vara av oundvikligt behov för domkyrkans fortfarande bestånd, varigenom utgifterna överstigit det ursprungliga kostnadsförslaget med 59,779 kronor 79 öre, att för smides- och järnkonstruktioner och prisförhöjning å rå kalksten m. m. uppkommit en merutgift av 15,951 kronor 74 öre, att låga priser vid realisering av maskiner och överblivna materialier bidragit till den uppkomna skillnaden samt att, ehuru största delen av dessa överskjutande utgifter täckts av vid arbetets början befintligt överskott av tillgångar och sedermera tillkomna gåvor samt under tiden uppburna räntor, dock uppstått en brist på cirka 30,000 kronor.

På Kungl. Maj:ts i anledning härav gjorda framställning anvisade 1887 års senare riksdag till betäckande av uppkommen brist i den beräknade kostnaden för tornbyggnaden å Linköpings domkyrka jämte därmed i sammanhang stående arbeten å riksgäldskontorets stat för år 1888 ett belopp av 30,000 kronor såsom lån att av domkyrkan förräntas och återgäldas enligt samma grunder, som bestämts i fråga om det tidigare lånet.

Under erinran om de sålunda beviljade lånen har domkyrko-styrelsen i Linköping i skrivelse den 24 mars 1921 meddelat, att domkyrkan under vissa år varit urståndsatt att erlægga föreskrivna ränte- och avbetalningar å ifrågavarande lån, ävensom hemställt om efterskänkande av den skuld, vari domkyrkan på grund av omförmälda uteblivna räntebetalningar häftade till riksgäldskontoret. Domkyrko-styrelsen anför:

Intill år 1907 kunde domkyrkan ordentligt verkställa föreskrivna avbetalningar å dessa lån. Men nämnda år befanns kyrkans skiffertak vara så brist-

fälligt, att en omläggning därav var oundgängligen nödvändig, och då domkyrkan ej ägde medel därtill, måste ett nytt amorteringslån å 20,000 kronor annorstädes för ändamålet upptagas. Och eftersom det ej blev möjligt för domkyrkan att förränta och amortera alla dessa lån jämte ett annat äldre lån å ursprungligen 25,000 kronor, såg sig domkyrkokostyrelsen, sedan den förgäves vänt sig till Kungl. Maj:t med anhållan om proposition till riksdagen angående avskrivning av domkyrkans återstående skuld till staten, nödsakad att inställa sina avbetalningar å statslånen, till dess de andra lånen blivit gäldade. I december 1920 erlade domkyrkokostyrelsen slutlikvid å det äldsta lånet, och vid 1921 års slut hoppas den kunna göra detsamma beträffande det sist upptagna, varefter den är lika skyldig som villig att fortsätta med avbetalningen å statslånen. Emellertid har nu under de senast förflutna 15 åren, genom oguldna räntors läggande till kapitalen, domkyrkans skuld till riksgäldskontoret vuxit så, att den för närvarande är åtskilligt större än den ursprungligen var, och det skulle, även under den förutsättning att domkyrkan kunde årligen erlagga stadgade annuiteter, dröja inemot 50 år innan hennes skuld till staten vore till fullo gulden. Det är tröstlöst att tänka sig, att domkyrkan, vars årliga inkomster i medeltal belöpa sig till endast 6,000 kronor, med vilka underhållet av det väldiga templet, biskops- och domkyrkosysslomansgårdarna med flera andra utgifter måste bestridas, under så lång tid skall bliva urständsat att verkställa större nödiga reparationer å dessa byggnader. Och dock erfordras inom den närmaste framtiden en omfattande sådan, i det att kopparplåtbetäckningen å domkyrkans tornspira, som från början synes ha blivit opraktiskt anbragt, snart nog behöver omläggas. Kunde nu domkyrkan, då man ej vågar hoppas på avskrivning av hela dess skuld till staten, åtminstone bli befriad från erläggandet av det sedan år 1907 åsamkade räntebeloppet, så skulle hon måhända bli i stånd att avbördas sig denna sin skuld, innan berörda stora reparation på tornspiran behövde verkställas. Och en sådan begäran kan väl sväriligen anses orimlig, då man besinnar, att domkyrkan vid medeltidens slut ägde betydande tillgångar, 578 hela hemman, vilka avhänts henne samt ersatts med den så kallade kronotionden, som, med det värde penningen nu har, är alltför obetydlig, för att templets underhåll därmed skulle kunna ens nödtorftigt bestridas.

I ärendet hava yttranden avgivits av fullmäktige i riksgäldskontoret, kammarkollegiet och statskontoret gemensamt, länsstyrelsen samt byggnadsstyrelsen. Beträffande utredningen i denna del får utskottet hänvisa till propositionen.

I skrivelse den 19 januari 1923 har härefter domkyrkokostyrelsen förnyat sin förut i ämnet gjorda framställning, dock med den ändring att befrielse begäres från skyldigheten att till riksgäldskontoret inbetala den ränteskuld, som åsamkats under åren 1906—1921, d. v. s. under 16 år — i stället för såsom förut begärts 15 år — varunder föreskrivna inbetalningar å statslånen ej blivit erlagda. I samband härmed upplyses, att styrelsen, som nu ser sig i tillfälle att för domkyrkans räkning fortsätta avbetalningarna på lånen, den 5

januari 1923 till riksgäldskontoret insänt samma dag förfallen annuitet å lånet av år 1888. Till vad styrelsen förut anfört rörande förestående reparationer å domkyrkan har styrelsen tillagt, att i kyrkans valv upptäckts sprickor, som, när grundlig undersökning hunne verkställas, kunde befinnas vara av den art, att de oförtövat krävde ett omfattande reparationsarbete i tempelvalven.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört:

»Med de knappa inkomster, Linköpings domkyrka förfogar över, har det givetvis mött stora svårigheter för domkyrkan att under nyss angivna sexton år betala ränta och amortering å de båda statslånen och samtidigt fullgöra sina övriga ekonomiska förpliktelser. Sedan numera ett par andra lån slutamorterats och domkyrkan åter börjat erlägga föreskrivna annuiteter å statslånen, är det ju tänkbart, att domkyrkan därjämte skulle kunna verkställa avbetalningar å den å sistnämnda lån uppkomna ränteskulden. Med hänsyn till domkyrkans underhållsskyldighet i avseende å domkyrkobyggnaden samt biskops- och domkyrkosysslomansgårdarna kan man emellertid icke lita på att denna utväg skall visa sig framkomlig. Därigenom skulle nämligen för avsevärd tid framåt domkyrkans inkomster bliva så hårt anlitade, att endast jämförelsevis obetydliga reparationer kunde utföras, under det att medel komme att saknas för oundgängliga större reparationer. Under sådana omständigheter synes det nödvändigt att bispringa domkyrkan. Visserligen hade det under nuvarande förhållanden varit önskvärt, att statens anlitande för ändamålet kunnat undvikas. Då emellertid någon annan utväg icke torde stå till buds, och då, såsom kammarkollegiet och statskontoret framhållit, domkyrkans ekonomiska svårigheter kunna hänföras till kostnadsökningen för de av statsmakterna år 1876 beslutade restaureringsåtgärderna, anser jag, att staten nu bör träda hjälpande emellan. Så har förut skett i ett flertal fall, då det visat sig omöjligt att bestrida omkostnaderna för reparation av domkyrka allenast med de bidrag, som vederbörande domkyrka och församling kunnat ställa till förfogande, samt med eventuellt insamlade gåvomedel.

Vad särskilt angår Linköpings domkyrka, som utgör ett synnerligen vackert minnesmärke av vår medeltida byggnadskonst, har staten, utom vad i det föregående omförmäلتs, vid flera tillfällen lämnat bidrag till reparationer av kyrkan. Sålunda hava under 1800-talet före år 1876, då förberörda anslag å 68,500 kronor anvisades,

för ändamålet beviljats dels lån, dels anslag till sammanlagt ganska avsevärda belopp.

Vidkommande den form, som nu bör väljas, för bispringande av domkyrkan har föreslagits efterskänkande av den på grund av de uteblivna räntebetalningarna å de båda statslånen uppkomna ökningen av skulden. Jag är för min del beredd att biträda detta förslag. Uträknas med ledning av de utav fullmäktige i riksgäldskontoret lämnade uppgifterna den på 16 år belöpande räntan å riksgäldskontorets sammanlagda kapitalfordran hos domkyrkan för ifrågasvarande två lån sådan densamma befann sig den 5 januari, respektive den 14 februari 1906, d. v. s. efter inbetalning av de annuiteter, som förföllo till betalning och erlades år 1906, erhålles ett belopp av 26,472 kronor 78 öre, som sålunda utgör den skuld, domkyrkan skulle befrias från att inbetala.»

Såsom framgår av statsrådsprotokollet, har staten vid flera tillfällen lämnat bidrag till reparation av Linköpings domkyrka. Redan före år 1876, då förut omförmälda anslag å 68,500 kronor anvisades, har riksdagen för ändamålet beviljat dels lån, dels ock anslag till ganska betydande belopp. Riksdagen har ock vid ett föregående tillfälle under uppkomna ekonomiska svårigheter för domkyrkan medgivit, att ett tidigare utlämnat lån i stället finge utgå såsom anslag utan återbetalningsskyldighet. Vid dessa tillfällen har städse framhållits, vilket dyrbart och vackert minnesmärke av vår medeltida byggnadskonst kyrkan utgjorde. Sålunda anfördes i Kungl. Maj:ts framställning till 1876 års riksdag, att, då ifrågasvarande kyrka, vilken vore icke blott stadskyrka utan även stiftskyrka, utgjorde en dyrbar prydnad för hela landet och det kunde antagas, att, sedan frågan om kyrkans restaurering från allmänhetens sida genom frivilliga bidrag till betydande belopp rönt ett stort deltagande, icke heller staten, till vilken kyrkans forna egendom blivit indragen, skulle undandraga sig att medverka till restaurationsarbetets fullständiga avslutande.

Utskottet.

Statsutskottet vid nämnda års riksdag framhöll ock i sitt utlåtande, hurusom kyrkan utgjorde ett framstående minnesmärke av en förgången tids byggnadskonst och sålunda otvivelaktigt vore väl förtjänt att ordnas i överensstämmelse med den ursprungliga byggnadsplanen samt tillstyrkte anslaget.

Då utskottet delar den sålunda tidigare uttalade uppfattningen, att staten icke torde böra undandraga sig att bidra till upprätthållande av ett av landets dyrbaraste kulturminnesmärken och, enligt vad den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, domkyrkan icke lär vara i stånd att utan synnerligen stora olägenheter verkställa ifrågavarande räntelikvider, har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Utskottet hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 103 må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 april 1923.

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Lindley**, *Öhngren**, *Enhörning**, *Vindahl*, *Berge*, *Andersson* i *Hägelåkra*, *Bodin**) och *Ström**);

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i *Grängesberg*, *Gustafsson* i *Örebro**, *Borggren*, *Hamrin*, *Bäcklund*, *Lovén*, *Ryberg**) och *Olsson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.